

**ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

С Т А Н О В И Щ Е

**от
Министерския съвет на Република България
по
конституционно дело № 23 за 2002 г.**

**УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛЮ,
УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,**

С определение на Конституционния съд от 21 януари 2003 г. сме конституирани като заинтересувана страна по конституционно дело № 23 за 2002 г., образувано по искане на Общото събрание на гражданската колегия на Върховния касационен съд (ВКС) за обявяване на противоконституционността на § 17, § 20, § 21, § 23 и § 34 от Закона за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс (ДВ, бр. 105 от 2002 г.).

С оспорените законови текстове са направени промени в съдопроизводствените правила, уреждащи касационното производство. В искането се твърди, че промените противоречат на чл. 119, ал. 1 и чл. 124 от Конституцията на Република България, тъй като на ВКС се възлага осъществяването на типична за първата и втората инстанция решаваща дейност в нарушение на същността на касационната дейност като контролно-отменителна (проверяваща) правораздавателна дейност.

Считаме, че искането на Общото събрание на гражданската колегия на ВКС е неоснователно по следните съображения:

I. За твърдяната противоконституционност на § 17, с който е изменен чл. 218б, ал. 1, буква”в” от Гражданския процесуален кодекс (ГПК)

Изменението въвежда необосноваността като основание за касационното обжалване на решението.

Като се имат предвид определените с чл. 218ж, ал. 1 от ГПК правомощия на касационната инстанция, когато установи необоснованост на обжалваното въззивно решение, ВКС не може да върне делото за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд, а решава спора по същество. В тази връзка се твърди, че това налага ВКС да преобсъди събрания доказателствен материал по делото и да направи свои фактически изводи по него, като подмени вътрешното убеждение на контролирания съд със собственото си вътрешно убеждение, при това без да има процесуална гаранция за истинността на своите фактически констатации, тъй като няма да има непосредственост на възприятията относно доказателствените средства.

Според над оспорената разпоредба не противоречи на чл. 119 и чл. 124 от Конституцията. Правораздаването е дейност, чрез която се решават правни спорове. Съгласно чл. 119, ал. 1 от Конституцията то се осъществява от съдилищата, включително от ВКС. При касационната проверка на обжалвано въззивно решение ВКС проверява неговата законосъобразност от гледна точка на изискването за решаване на правния спор според точния смисъл на действащите закони, а поначало един съдебен акт е законосъобразен тогава, когато решава законосъобразно определен правен спор. Няма конституционна забрана да се възложи на ВКС да реши спора по същество при установена законосъобразност на въззивното решение, включително поради необоснованост на същото. Въззивното решение е неправилно и в случаите, когато изводите за фактите не съответстват на установените с ангажираните от страните доказателства, съответно правните изводи не кореспондират с фактическите обстоятелства. Фактите, които ВКС ще прецени и по отношение на които ще приложи правната норма, са ангажираните от страните доказателства и доводи в подкрепа на техните твърдения, които

въззивният съд е приел за установени, но не е основал решението си върху тях. При положение че всички доказателства и доводи на страните са установени, окончателното решаване на спора от ВКС ще осигури по-бързото му приключване, най-важната правна последица от което е силата на присъдено нещо.

II. За твърдяната противоконституционност на § 20, с който се изменя чл. 218и от ГПК

Целта на изменението е да се изключи повторната отмяна и връщането на делото на въззивния съд при касационно обжалване. Предвижда се, че жалбата при повторно касационно обжалване се разглежда от друг тричленен състав на ВКС, който решава спора по същество, като при разглеждането на делото се допускат само доказателства за новооткрити обстоятелства след повторното разглеждане на делото от въззивния съд и за проверка на събраните доказателства при това разглеждане.

В искането се поддържа, че изменението нарушава конституционните изисквания за структурното и функционалното положение на касационната инстанция, на инстанционността на процеса и свързаните с нея гаранции за правото на защита на гражданите и юридическите лица, както и на изискването за единство на правоприлагането и унифициране на съдебната практика, гарантирано от разпоредбата на чл. 124 от Конституцията. Твърди се, че при основателност на жалбата поради необсъдени или погрешно недопуснати и несъбрани доказателства и игнорирани доводи и възражения на касатора се налага ВКС:

- да навлезе в съществуващото на спора от фактическа страна и да приеме различна от установената от въззивния съд фактическа обстановка при изчерпан процесуален ред за контрол и ограничени възможности за другата страна да се защити, тъй като не се предвижда изключение за нарушение на съдопроизводствените правила; и
- да събира директно доказателства в двете хипотези по ал. 2 - за новооткрити обстоятелства след повторното разглеждане на делото от въззивния съд и за проверка на събраните доказателства при това разглеждане.

Според нас твърдяната противоконституционност на § 20 не може да бъде обоснована с чл. 119 и чл. 124 от Конституцията. Член 121, ал. 2 на Конституцията изисква производството по делата да осигурява установяването на истината. То се отнася до правилното установяване на фактите, които са от значение за изхода на делото. Спазването на това конституционно изискване е задължително за всяка инстанция, ангажирана в разглеждането и решаването на делото, независимо дали тя е първа, въззивна или касационна.

Конституционният съд вече се е произнасял по тези въпроси, като последният му акт в този смисъл е Решение № 9 от 2002 г. по конституционно дело № 15 за 2002 г., в мотивите на което се казва:

“От разпоредбата на чл. 119, ал. 1 от Конституцията, изброяваща видовете съдилища, които осъществяват правораздаването, не може да се направи извод за конституционно изискване за задължителност на триинстанционно производство във всички случаи. Въпросите за съдебните инстанции се уреждат в устройствените, процесуалните и други закони, съдържащи процесуални правила. Към това насочва конституционната разпоредба на чл. 133, съгласно която организацията и дейността на съдилищата се уреждат със закон. Едва ли може да има съмнение, че инстанционността е елемент, свързан с организацията и дейността на съдилищата. Установената с наказателните и гражданските процесуални закони преобладаваща триинстанционност не е обвързана с конституционни императиви... Вносителите свързват нарушението на чл. 119, ал. 1 от Конституцията с употребеното там наименование на съда като "Върховен касационен съд", а "по определение касационната инстанция е контролноотменителен съд”.

И по-нататък:

“Конституцията в чл. 124 очертава общата и най-съществена задача на ВКС да "осъществява върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища". Посоченото задължение за ВКС не може да бъде делегирано на друг съд със закон именно защото то е възложено само на него с основния закон. От това обаче не следва

непременно, че на ВКС е конституционно запретино да осъществява и други възложени със закон дейности, свързани с правораздаването.”

В Решение № 27 от 1998 г. по конституционно дело № 20 за същата година Конституционният съд приема, че “... чл. 119, ал. 1 не следва да се тълкува буквално в смисъл, че всяко дело, независимо от неговия предмет, трябва да бъде разгледано триинстанционно. Касае се за едно принципно изискване, от което са допустими законодателни изключения... В зависимост от различни ценности, които законодателно трябва да бъдат защитени, са възможни изключения от принципно важната триинстанционна система”.

III. За твърдяната противоконституционност на § 21 и 23, с които се изменят съответно чл. 231, ал. 1 и чл. 234 от ГПК

С § 21 се отменя буква “д” в ал. 1 на чл. 231, която допускаше да се иска отмяна на влязло в сила решение при две противоречиви указания на ВКС по тълкуване и прилагане на закона по едно и също дело, а с § 23 - ал. 5 на чл. 234, съгласно която тълкуването на закона, дадено в решение на петчленен състав на Върховния касационен съд при отмяна по чл. 231, ал. 1, буква “д”, е задължително.

И двата параграфа са свързани с оспорения § 20, който не допуска отмяна и връщане на делото на въззивния съд при повторно касационно обжалване, а задължава касационната инстанция да го реши. При това положение вече не биха могли да съществуват две противоречиви указания на ВКС по тълкуване и прилагане на закона по едно и също дело, по отношение на които да се прилага отменената ал. 5 на чл. 234.

В искането не са изложени конкретни доводи за противоречието на § 21 и 23 на разпоредбите на чл. 119, ал. 1 и чл. 124 от Конституцията. Подразбира се, че аргументите за противоконституционност на § 17 и 20 са относими и към тях, поради което считаме, че при преценката на съответствието с Конституцията на § 21 и 23 следва да се имат предвид изложените съображения по т. I и II от настоящето становище.

IV. За твърдяната противоконституционност на § 34, с който се изменя чл. 308, ал. 1 от ГПК

С изменението на чл. 308, ал. 1 се предвижда, че при всяко положение на делото, до влизане на решението в сила, ищецът може да иска от съда, пред който делото е висящо, да допусне обезпечение на иска.

В искането се твърди, че за да допусне исканото обезпечение, ВКС трябва да извърши преценка на вероятната основателност на иска. За тази цел той трябва да обсъди представените с молбата и приети по образуваното дело писмени доказателства, съдържащи факти в подкрепа на или изключващи твърдяното право, каквато преценка по принцип може да направи един съд по същество – първоинстанционен или въззивен, а не касационният, който не обсъжда фактически, а само правни въпроси.

Според нас един достатъчно активен правен субект едва ли ще поиска обезпечаване на иска си в последния стадий - от касационната инстанция, но докато няма влязло в сила решение такъв интерес съществува и следва да бъде защитен. Заличеното изречение второ, което предвиждаше, че обезпечение може да се допусне и от въззивния съд, когато делото е висящо пред него, донякъде предизвикваше спорове при прилагането на чл. 308, отстранени с Тълкувателно решение № 1 на ВКС от 2001 г.

Съгласно чл. 122, ал. 1 от Конституцията гражданите и юридическите лица имат право на защита във всички стадии на процеса и законът трябва да гарантира спазването на това изискване. Дали касационната жалба само пречатства възможността постановеният от въззивния съд и обжалван от ищеца акт да влезе в сила, но не пренася висящността на делото пред касационната инстанция, а я запазва пред въззивната инстанция, и какво става с тази висящност, когато въззивното решение бъде оставено в сила или отменено от касационния съд, са въпроси, чиито отговори следва да се съдържат в законите по чл. 122, ал. 2 от Конституцията. В тази връзка считаме, че § 34 не противоречи на посочените в искането конституционни разпоредби, а гарантира правото на защита на гражданите и юридическите лица.

С оглед посоченото считаме, че § 17, § 20, § 21, § 23 и § 34 от Закона за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс (ДВ, бр. 105 от 2002 г.) не противоречат на чл. 119, ал. 1 и чл. 124 от Конституцията на Република България и искането на Общото събрание на гражданската колегия на Върховния касационен съд е неоснователно, поради което следва да бъде отхвърлено.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

(Симеон Сакскобургготски)

